

професійної діяльності; аналізуються компоненти комунікативної компетентності, сутність поняття «комунікативність», особливості та специфіка педагогічної комунікації. Автор визначає педагогічні умови, впливаючі на формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки.

Ключевые слова: комунікативная компетентность, педагогическая коммуникация, комунікативность, общение.

Summary. In the article the significance and components of communicative competence of a teacher are enlightened. The article is devoted to the theoretical analysis of the formation of the communicative competence of future specialists. The different approaches in science to interpret the concept of “communicative competence” are analyzed. It is regarded as a system that includes the totality of knowledge, skills and personal qualities. As one of the aspects of professional training of teachers, it is a measure of important characteristics of teaching activities: knowledge and methodological skills, character, and style of communication with students, understanding and desire to see students active and independent leaders of the educational process. The peculiarities and the character of pedagogical communication in a primary school the factors that influence on the formation of communicative competence are considered and analyzed. The features professional communication specialists are described. Pedagogical conditions of the communicative competence of future specialists are characterized in the article.

Key words: communicative competence, pedagogical communication, communicativeness, communication.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2016

Б. П. Бричок

ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ШКОЛИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ЗАГРОЗИ І РИЗИКИ

Анотація. У статті розглядаються педагогічні проблеми школи інформаційного суспільства. Проаналізовано основні напрями впровадження комп'ютерної техніки в систему освіти, з'ясовано можливості освітніх установ в інформатизації шкільного середовища. Виокремлено й схарактеризовано проблеми освіти інформаційного суспільства, як-от: які організаційні форми навчального процесу є найбільш ефективними, яка роль сім'ї у навчанні, яким може бути шкільний простір, спільна творчість у мережі та новий колективний суб'єкт педагогічного процесу, поява віртуальних суб'єктів, основні правила безпечної роботи в мережі Інтернет, розвиток пізнавальних

інтересів і активності школярів при Інтернет-взаємодії, виховання відповідальної поведінки учня (студента), організація дистанційного навчання та ін. З'ясовано, що форми навчання й виховання із залученням Інтернет-технологій зумовлюють зміну змісту діяльності учителя й учня, визначають дидактичні можливості й технологічні компоненти, які забезпечують інтерактивну взаємодію суб'єктів у ході навчально-виховного процесу.

Ключові слова: школа інформаційного суспільства, особистість, комп'ютеризація, мобільність, віртуальний простір, Інтернет-взаємодія.

Постановка проблеми. Гігантське прискорення соціокультурних змін у сучасній освіті веде до зростання розриву між розвитком освіти і стрімкою появою нового культурного і технічного оточення. Інформаційна епоха глобалізує проблеми освіти, з'являється глобальне педагогічне завдання як-от: використати можливості Інтернету, не завдавши шкоди дітям, насамперед їхньому здоров'ю як фізичному, так і психічному.

Сучасний світ вимагає глобального учня, який володіє відповідними **знаннями** (базовими, професійними, економічними, правовими, екологічними) і **вміннями** здобувати нові знання у разі потреби та має **відповідні навички: комунікаційні** – оволодіння іноземними мовами та використання їх у повсякденному житті, вміння користуватись новими технологіями, комп'ютером; **ортобіо́зу** – дотримання здорового способу життя; **організаційні** – знаходження інформації та її критичне оцінювання; аналіз і вибір головного, швидке прийняття рішення; **особистісні** – наявність відповідних рис (гнучкість, мобільність, сучасність, здатність позитивно і перспективно мислити; мати чітку мотивацію до навчання).

Такого учня здатна сформувати школа інформаційного суспільства, саме її проблеми стали **предметом** нашої розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні десять років відбулися докорінні зміни ролі і місця персональних комп'ютерів і інформаційних технологій в житті суспільства. Як свідчить практика, без нових інформаційних технологій вже неможливо уявити сучасну школу.

У сучасній освіті виділяють такі основні напрями впровадження комп'ютерної техніки:

- використання комп'ютерної техніки як засобу навчання удосконалює процес викладання, підвищує його якість і ефективність
- використання комп'ютерних технологій для підготовки та проведення уроків;
- підготовка навчальних посібників, методичних розробок до уроків;
- комп'ютер та інші гаджети як предмет вивчення;
- використання інформаційних технологій для творчого розвитку учня;
- організація шкільного сайту, що дасть змогу організувати взаємодію учнів, батьків та вчителів, презентувати життя школи.

За останні роки зросли можливості освітніх установ в інформатизації шкільного середовища. Однак інформаційне середовище школи характеризується не тільки встановлені комп'ютери і наявність іншої оргтехніки, скільки ефективно застосування ІКТ у навчально-виховному процесі. З метою оптимізації інформаційно-технічних ресурсів освітньої установи, створення умов для розвитку ІКТ-компетентності всіх учасників педагогічного процесу, організації інформаційно насиченого середовища освітні заклади розробляють програми, плани інформатизації загальноосвітньої школи, позашкільного навчального закладу тощо.

У світі нині 3 млрд. 4 700 мільйонів Інтернет-користувачів. Це означає, що користувачами Інтернету є 46,1% землян. У березні цього року 62% українців віком понад 15 років користувалися Інтернетом.

Що стосується молодшої ланки, то статистика свідчить, що в Україні на сьогодні понад 200 тисяч дітей від 5 років і старших уже користуються послугами Інтернету [7].

А чи знають батьки ті загрози, які чекають їх дітей? Адже у мережі дитину можуть чекати великі загрози. Тут для педагогів і батьків окреслюється досить багато проблем.

Насамперед, вихователям не слід забувати принципів планетарного виховання: гуманізм, полікультурність, толерантність, екологічність, креативність, інформатизаційність.

Глобальна освіта забезпечує можливість здобути знання і навички, потрібні для активного життя в будь-якому соціальному оточенні як у власній країні, так і в будь-якому місці земної кулі.

Сучасний школяр (студент), який безперервно користується Інтернетом, часто розглядає гаджет як продовження своїх мізків, у плані «вінчестера» – місце зберігання інформації [1]. Це змушує освітян подумати, що включати у шкільний курс, а що самі учні візьмуть з Інтернету.

Очевидно, що загострюється проблема освіти: які організаційні форми навчального процесу є найбільш ефективними, яка роль сім'ї у навчанні, яким може бути шкільний простір? На цьому теж дуже важливо зосередити увагу. Нещодавно виникла ще одна проблема – спільна творчість у мережі та новий колективний суб'єкт педагогічного процесу «Соляріс» (взаємодія) (за висловом А. Ахаяна) [1].

При добре організованій роботі колективу учнів, об'єднаних загальною кінцевою метою, швидкість роботи (створення фрагментів, їх корекція, внесення виправлень, створення декількох варіантів вирішення) може бути настільки висока, що педагог, який реалізує такого роду проект зі своїми учнями й спостерігає за динамікою спільної роботи, сприймає її як діяльність не окремих учнів, а якогось «колективного» суб'єкта. Таку ситуацію (з відомою часткою умовності) до аналогії з кінофільмом «Соляріс» А. Тарковського (з Д. Баніонісом і Н. Бондарчук у головних ролях), де герой взаємодіяв з океаном – колективним мозком, А. Ахаян і назвав «Соляріс». Закономірності

педагогічної взаємодії з такого роду «колективним» суб'єктом, очевидно, потребують дослідження й осмислення.

Ще однією новою проблемою нам здається поява віртуальних суб'єктів, віртуальних спільнот і можливості здійснення педагогічної діяльності в рамках таких спільнот, дидактичні можливості такої діяльності та її ризики. Зауважимо, що саме існування віртуальних спільнот дітей та підлітків є доведеним фактом, а етика віртуальних спільнот сьогодні є швидко зростаючою сферою науки. Тут доречно підкреслити, що не кожен спільноту, яка використовує Глобальну мережу як інструмент для комунікації, слід відносити до розряду віртуальних. У Глобальній мережі, є багато спільнот (професійних або за інтересами), члени яких виступають під своїми іменами – це є досить «реальні» спільноти. І етичні норми, чинні в рамках цих об'єднань, цілком адекватні до реалій товариства в цілому.

Однак розвиток мереж та послуг дає змогу сьогодні практично будь-якій людині створити в інформаційному просторі Глобальної мережі певний керований нею «віртуальний образ», що відрізняється від реального образу його творця не тільки іменем, але й особистісними якостями. До віртуальних спільнот логічно відносити саме такі співтовариства «віртуальних образів». У соціальних мережах таких співтовариств часом чи не більше, ніж «реальних». Поведінкові норми у віртуальних спільнотах можуть настільки відрізнятися від норм реальних співтовариств, наскільки поведінка на балу відрізняється від поведінки на балу-маскараді.

Усі педагоги, батьки повинні бути обізнані з процесом користування Інтернетом і попередити негативні наслідки, які мають місце в реальному житті.

Усе частіше зловмисники використовують інформаційний простір для того, щоб змусити дітей видати особисту інформацію.

На нашу думку, і учням, і вихователям, і батькам необхідно знати основні правила безпечної роботи в мережі Інтернет. Наведемо їх повністю:

Десять золотих правил безпеки в Інтернеті для дітей.

1. Нікому без дозволу батьків не давати особисту інформацію: домашню адресу, номер домашнього телефону, робочу адресу батьків, їхній номер телефону, назву й адресу школи.

2. Якщо знайдете якусь інформацію, що турбує вас, негайно сповістіть про це батьків.

3. Ніколи не погоджуватися на зустріч з людиною, з якою ви познайомилися в Інтернеті. Якщо все ж таки це необхідно, то спочатку потрібно спитати дозволу батьків, а зустріч повинна відбутися в громадському місці й у присутності батьків.

4. Не посилати свої фотографії чи іншу інформацію без дозволу батьків.

5. Не відповідати на невиховані і грубі листи. Якщо отримаєте такі листи не з вашої вини, то сповістіть про це батьків, нехай вони зв'яжуться з компанією, що надає послуги Інтернет.

6. Розробити з батьками правила користування Інтернетом. Особливо домовитися з ними про прийнятний час роботи в Інтернеті і сайти, на які ви збираєтесь заходити.

7. Не заходити на аморальні сайти і не порушувати без згоди батьків ці правила.

8. Не давати нікому, крім батьків, свої паролі, навіть найближчим друзям.

9. Не робити протизаконних вчинків і речей в Інтернеті.

10. Не шкодити і не заважати іншим користувачам [2].

Навчальна діяльність сьогодні проводиться, як правило, в реальних співтовариствах Глобальної мережі – це відноситься і до широкої мережі дистанційної освіти, і так званої Інтернет-підтримки очного навчального процесу в школі та університеті.

Однак, у принципі, можна собі уявити організацію навчальної діяльності і в рамках віртуального співтовариства (в тому чи іншому випадку – неформальну навчальну діяльність). Приклади такої організації вже є. Навчання в рамках віртуального співтовариства зазвичай несе в собі додаткові ризики, пов'язані з зазначеними вище різницями етики поведінки в спільнотах цього типу. Але це, швидше за все, можуть бути і його додаткові дидактичні можливості – наприклад, студент може задати під прикриттям образу питання, яке він, можливо б, не задав би від свого імені. Так що дидактичні можливості та ризики навчання у віртуальній спільноті, мабуть, потребують тривалого й глибокого аналізу та осмислення.

Інтернет-взаємодія нині стала засобом розвитку пізнавальних інтересів і активності школярів. Важливого значення зараз набуває проблема виховання відповідальної поведінки учня (студента).

В Україні набуває поширення така форма навчання, як дистанційна. Це насамперед стосується ВНЗ. Перші кроки виявили цілу низку проблем, викликаних нашою ментальністю, неготовністю вивчення позитивних і негативних сторін такого навчання.

А чи можна дистанційно підготувати актора, педагога? Адже тут міміка, жести, інтонація, погляд – усе має значення.

Актуальною у світі стає проблема наукового дослідження сучасної системи підготовки магістрів у нових умовах.

Для викладачів і студентів ВНЗ з'явилась Інтернет-підтримка процесу навчання, яка теж містить, крім очевидних переваг, відкриті й приховані ризики і загрози.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, здійснений аналіз педагогічних проблем школи інформаційного суспільства, загроз і ризиків дає змогу зробити такі узагальнення:

- інформатизація сфери освіти стрімко продовжується і створює нові проблеми, ставить нові завдання;

- освітянам слід подбати про перебудову змісту освіти, навчання дітей правилам користування Інтернетом, про безпеку дітей в Інтернеті;

- форми навчання й виховання із залученням Інтернет-технологій спричинили і ще спричинять зміну змісту діяльності учителя й учня, визначать дидактичні можливості й технологічні компоненти, які забезпечать інтерактивну взаємодію суб'єктів у ході навчально-виховного процесу за умови подолання й вирішення проблем й ризиків.

Список використаних джерел:

1. Ахаян А. А. Педагогические проблемы эпохи информационного общества / А. А. Ахаян // Письма в Эмиссия. Оффлайн (The Emissia. Offline Letters): электронный научный журнал. – 2014, № 10 (октябрь), ART 1362. URL: <http://www.emissia.org/offline/2009/1362.htm>. – Заголовок з екрану.
2. Безпека дітей в Інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/10_%D0%B7%D0%BE%. – Заголовок з екрану.
3. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы. / Б. С. Гершунский. – М. : Педагогика, 1987. – 264 с.
4. Єльнікова О. В. Вимірювання рівня інформатизації навчального закладу. / О. В. Єльнікова – Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/5/statti/4elnikova.htm>. – Заголовок з екрану.
5. Лактіонова Г. Виховання в епоху глобалізації: нові можливості, нові ризики / Г. Лактіонова // Шлях освіти. – 2005. – № 4. – С.2–6.
6. Луначек В. Інформатизація загальної середньої освіти: необхідність зміни пріоритетів / В. Луначек // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2004. – № 4. – С. 50–52.
7. Пензай Л. Безпека дітей в Інтернеті / Л. Пензай // Відкритий урок: Освітнянський науково-методичний журнал. – 2015. – № 3. – С. 22–23.
8. Щукина Г. И. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Г. И. Щукина. – М. : Просвещение, 1984. – 176 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Akhaian A. A. Pedagogicheskiye problem epokhy informatsionnogo obshchestva [Pedagogical problems of the era of the information society] / A. A. Akhaian // Pisma v Emissiya. Offlain (The Emissia.Offline Letters): elektronnyi nauchnyi zhurnal. – 2014, №10 (oktiabr), ART 1362. URL: <http://www.emissia.org/offline/2009/1362.htm>. – Zaholovok z ekranu. (in Russian)
2. Bezpeka ditei v Interneti [Child safety on the Internet] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/10_%D0%B7%D0%BE%. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
3. Hershunskii B. S. Kompiuteryzatsiya v sfere obrazovaniia: Problemy i perspektivy [Computerization in education: Problems and prospects] / B. S. Hershunskii. – M.: Pedagogika, 1987. – 264 s. (in Russian)
4. Yelnikova O. V. Vymiriuvannia rivnia informatyzatsii navchalnoho zakladu. [Measurement of the level of Informatization of educational institutions] /

- Yelnikova O. V. – Rezhym dostupu: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/5/statti/4elnikova.htm>. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)
- Laktionova H. Vykhovannia v epokhu hlobalizatsii: novi mozhlyvosti, novi ryzyky [Education in the era of globalization: new opportunities, new risks] / H. Laktionova // Shliakh osvity. – 2005. – № 4. – S. 2–6. (in Ukrainian)
 - Luniachek V. Informatyzatsiia zahalnoi serednoi osvity: neobkhdnist zminy priorytetiv [Informatization of general secondary education: need for changes in priorities] / V. Luniachek // Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii. – 2004. – № 4. – S. 50–52. (in Ukrainian)
 - Penzai L. Bezpeka ditei v Interneti [Child safety on the Internet] / L. Penzai // Vidkryti urok: Osvitianskyi naukovo-metodychnyi zhurnal. – 2015. – № 3. – S. 22–23. (in Ukrainian)
 - Shchukyna H. Y. Aktualnye voprosy formirovaniya interesa v obuchenii [Topical issues of formation of interest in teaching] / H Y Shchukina. – M.: Prosveshcheniye, 1984. – 176 s. (in Russian)

Аннотация. В статье рассматриваются педагогические проблемы школы информационного общества. Проанализированы основные направления внедрения компьютерной техники в систему образования, выяснены возможности образовательных учреждений в информатизации школьной среды. Выделены и охарактеризованы проблемы образования информационного общества, а именно: какие организационные формы учебного процесса наиболее эффективны, роль семьи в обучении, каким может быть школьное пространство, общее творчество в сети и новый коллективный субъект педагогического процесса, появление виртуальных субъектов, основные правила безопасной работы в сети Интернет, развитие познавательных интересов и активности школьников при Интернет-взаимодействии, воспитание ответственного поведения ученика (студента), организация дистанционного обучения и др. Выяснено, что формы обучения и воспитания с привлечением Интернет-технологий определяют изменение содержания деятельности учителя и ученика, определяют дидактические возможности и технологические компоненты, обеспечивающие интерактивное взаимодействие субъектов в ходе учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: школа информационного общества, личность, компьютеризация, мобильность, виртуальное пространство, Интернет-взаимодействие.

Summary. The article deals with pedagogical problems of school of the information society. The main directions of implementation of computer technology in the education system are analyzed, the possibilities of educational institutions in the informatization of the school environment is clarified. Some problems of formation of information society like: the most effective organizational forms of teaching, the role of family in studying, different kinds of school space, joint work in the network and a new collective subject of the educational process, the emergence of virtual entities, the basic rules of safe

work in the Internet, the development of cognitive interests and the activities of students in online interaction, forming a responsible behavior of a pupil (student), organization of distance learning and others are defined and characterized. It is clarified that forms of training and education with the involvement of Internet technologies predetermine changes the essence of the work of teacher and student, determines the didactic potential and technological components that provide interactive interaction of subjects during the educational process.

Key words: school information society, personality, computerization, mobility, virtual space, Internet interaction.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2016

С. Б. Бричок

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ І ПОЄДНАННЯ ІКТ ТА ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотация. У статті здійснено аналіз практики підготовки сучасного вчителя початкових класів, визначено особливості проектної методики у навчально-виховному процесі ВНЗ. З'ясовано, що проектна технологія включає відповідні етапи: психолого-педагогічну діагностику; визначення основних цілей, їх уточнення та конкретизацію; вибір оптимального варіанта проектування, який би забезпечив високу результативність виховної діяльності; моделювання (обґрунтування процесу проектування виховної діяльності); остаточне планування, а саме точний розрахунок запланованих дій; реалізацію виховного проекту; остаточні підсумки (відповідність між початковими та кінцевими результатами).

З'ясовано, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику проектної діяльності відкриває великі можливості для забезпечення підвищення професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: проект, проектна діяльність, метод проектів, інформаційно-комунікаційні технології, ІКТ-компетентність.

Постановка проблеми. Перспективи оновлення освіти роблять нагальним завданням підготовку професіонала, здатного до проектування власної діяльності в різних соціокультурних ситуаціях, готового знаходити шляхи розв'язання актуальних проблем незалежно від окремих обставин, виробляти особливу стратегію професійного мислення, поведінки й діяльності.

Вирішення більшості проблем освіти підростаючого покоління залежить від професіоналізму вчителя, а значить, виникає необхідність